

Андраш приготував їм сюрприз: торбинку з ременями його власного виробництва, яка дасть Заффі змогу носити Еміля на грудях.

— Але навіщо?

— Так треба! Сьогодні в нас подорож!

І він показує їй у кутку подвір'я біля громадських убірально-ровер-тандем, щойно вимінаний у тандитника в одинадцятому окрузі. Справжній раритет, залізо і чорна шкіра. Диво-машина!

— Андраше!

Він сідає попереду, Заффі з дитиною вмощується позаду... і вони рушають. Збентежений незвичною близькістю до тіла матері і заколисаний погойдуванням велосипеда, Еміль куняє.

— Куди ми?

— На барахолку!

Андраш обожнює тинятися ринком під відкритим небом на площі Кліньянкур; тут він часто знаходить потрібні деталі. Проте сьогодні довго їхати не доводиться: на бульварі Барбес, на півшляху до площі Кліньянкур, шлях перекривають поліціянти на мотоциклах. Оточено цілий квартал, вулиці безлюдні, атмосфера напружена, мовби свинцева. Андраш, спустивши одну ногу на землю, роззирається й супить. Заффі помічає, як рухаються його щелепи — він скрегоче зубами.

— Що таке?..

Їй не вдається навіть сформулювати запитання. Від самого вигляду людей у військових одностроях вона кам'яніє.

— Як це «що таке»? — роздратовано перепитує Андраш. — Алжир. Ти газет не читаєш?

Заффі німує.

— Ти не в курсі? — наполягає Андраш. — Заффі, війна!

— Ні...

Слово мимоволі зривається з її вуст. Це сильніше за неї. Війна? Ні!

— Заффі... Ти живеш у країні, яка воює. Франція витрачає сто мільярдів франків на рік на війну в Алжирі. Ти хоч знаєш, де це — Алжир?!

Андраш майже переходить на крик. Еміль підстрибує вві сні і міцніше чіпляється за матір. Заффі, пополотнівши, обіймає синочка і опускає очі.

— Війна завершилася, — ледь чутно каже вона.

— Війна не завершилася! — кричить Андраш. — У 1940–1941 роках Франція дозволяла Німеччині взувати себе, тож французам стало соромно, і 1946-го вони розпочали війну в Індокитаї. У 1954-му Франція програла, її взули в'єтнамці, французи знову відчували сором і вже за три місяці розпочали війну в Алжирі. Хіба ти не чула про це? Заффі, похнюпивши голову, гойдає синочка й мовчить. Ця тиша між ними стає нестерпною. Аби покласти їй край, Андраш, відвернувшись, запалює цигарку. Розвертає тандем. Зітхає, випускаючи дим і лють, та тисне на педалі в напрямку кварталу Марс.

Їхня перша вилазка — і перша невдача.